

ПРАВО НА БЕЗПЕКУ ТА ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ ЙОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СКЛАДНИХ УМОВАХ

Карндюк Є.В.,

*Науковий керівник - Грибенюк Г.С., доктор психологічних наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Якщо розглядати професійну діяльність на рівні реального носія – конкретної людини, суб'єкта, то в процесі підготовки співробітника тактико-спеціальних груп спецпідрозділів Управління державної охорони, не знайти ніяких інших механізмів і засобів, крім механізмів психологічних. Є закономірності та моделі загальні та спеціально професійні, соціально-економічні і т. ін., є засоби, способи, прийоми - адміністративні, фізичні, педагогічні, але всі вони значною мірою, а інколи і вирішальним чином, опосередковані психологічними механізмами та феноменами.

Професійна діяльність співробітника УДО багатопредметна і включає в себе низку самостійних, більш конкретних складових діяльності: організаторську, перцептивну, комунікативну тощо.

Важливе місце у дослідженнях останніх років відводиться особистісній стійкості людини в екстремальних ситуаціях. Актуальність цієї проблем підтверджується також сумною статистикою по країні. Ще надто багато виникає надзвичайних ситуацій, внаслідок яких гинуть люди. При цьому у переважній більшості випадків, на жаль, сама людина виявляється недостатньо відповідальною за безпеку свого здоров'я, життя.

Категорія “безпека людини” визначається в двох розуміннях: в узагальненому і вузькому. В узагальненому вигляді безпека людини розуміється як такий ступінь захищеності особи, що забезпечує її сталий розвиток та базується на діяльності суспільства, держави й інших суб'єктів для виявлення, попередження, припинення та ліквідації наслідків загроз інтересам людини.

У вузькому розумінні безпекою людини вважається стабільний стан надійної захищеності життєво важливих (життя і здоров'я), законних і приватних інтересів людини, прав, її ідеалів, цінностей, від протиправних зазіхань, загроз шкідливих впливів будь-якого роду (фізичного, духовного, майнового, інформаційного, соціального, економічного, політичного, екологічного, військового тощо) за умов збереження і розвитку людського потенціалу та підтримання ефективного стимулювання діяльності особи.

Право на безпеку розглядається як передбачена правовими нормами сукупність юридичних можливостей особи, пов'язаних з реалізацією її волі і захистом особисто себе та своїх близьких, життєво важливих (життя і здоров'я), законних і приватних інтересів та прав, ідеалів, цінностей від протиправних посягань, загроз шкідливих впливів (фізичного, духовного, майнового, інформаційного, соціального, економічного, політичного, екологічного, військового тощо), небезпек і загроз будь-якого роду з боку інших.

Право на безпеку – це комплексне, узагальнююче, інтегральне право на такий порядок, за умов якого забезпечуються (гарантуються, охороняються і захищаються) права людини.

Проблемі вивчення екстремальних чинників присвячені праці багатьох дослідників. Переважно запобіжним аспектом щодо екстремальних ситуацій в життєдіяльності людини, питанням успіху та безпеки в них займався С.В.Белов,; психогенний характер екстремальних ситуацій вивчали П.А.Корчемний, К.К.Платонов [1].

За умовами виникнення й перебігу будь-якої екстремальної ситуації (побутової, виробничої, військової та ін.) лежить протидія особистості екстремальності, долання

нею певних перешкод, деструктивних впливів небезпек. Тому висвітлення питань підготовки співробітників УДО до ситуації небезпеки, дій у складі малої групи є вельми актуальними.

Тому нами досліджена роль особистісних чинників підготовки до дій у складних умовах. Аналізуються теоретико-прикладні проблеми суб'єктивних, особистісних чинників підготовки персоналу до дій у складних ситуаціях:

Поведінка людини у складних ситуаціях може бути успішною за наявності у неї:

- 1) стійкості у складних ситуаціях;
- 2) успішної поведінки, адекватної меті діяльності та специфіці складних ситуацій;
- 3) особистої безпеки.

Значення має все [2]. У загальному випадку весь комплекс особистих переваг, зокрема, властивостей, якостей, знань, навичок тощо, можна представити двома взаємозалежними групами: здатністю та підготовленістю.

Під здатністю розуміють стійкі індивідуальні особливості людини, такі як якості, загальні вміння, які виступають важливою суб'єктивною (особистою, індивідуальною) передумовою оволодіння нею конкретною діяльністю, успішного її здійснення і росту професійних досягнень. Здатність до певної діяльності – це не якась особлива якість

На відміну від загальних спроможностей, здатність до дій у складних умовах, характеризується наявністю знань про складні ситуації, про те, як у них діяти, як долати труднощі; сформованістю навичок і вмінь до дій у складних ситуаціях тощо [3].

Підготовленість – продукт спеціальної підготовки людини до дій у складних ситуаціях і теж буває загальною і спеціальною. Елементи загальної підготовленості формуються, наприклад при вивченні навчальної дисципліни "Безпека життєдіяльності". Підготовка ж до конкретної професійної або особливо складної діяльності і діям у специфічних для неї складних ситуаціях покликана формувати повноцінну спеціальну екстремальну підготовленість [4]. Провести таку підготовку відносно легше і швидше, ніж розвинути екстремальні здібності

Можна зробити кілька загальних практичних висновків:

–важливо знати та оцінювати індивідуальні можливості кожної людини протидіяти екстремальним труднощам професійної діяльності, з якими вона може зустрітись;

–вивчення та оцінка робляться на основі знань про здатності до дій у складних умовах і підготовленості людини;

–готуючи людину до подолання можливих у професійній діяльності труднощів, треба обов'язково проводити з нею психологічну підготовку і намагатися розвивати екстремальні здібності;

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, форми, процедури: Навч. посібник для вищої школи. -К: Наукова думка, 2009. - 216с.

2. Маноха І.П. Професійний потенціал особистості: досвід онтологічного дослідження: Автореф. дис...канд. псих. наук. - К., 2003. - 22 с.

3. Швалб Ю.М. Целеполагающее сознание (психологические модели исследования). - К.: Миллениум, 2003. - 152 с.

4. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення: Моноографія. - К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. - 295 с.